

เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการออกแบบ 2 มิติ 3 มิติ

ความหมายขององค์ประกอบศิลป์ (Composition)

Composition หรือ องค์ประกอบแห่งศิลป์ ซึ่งหมายถึงการนำส่วนประกอบสำคัญของศิลปะ ได้แก่ จุด เส้น สี น้ำหนัก พื้นผิว รูปร่าง รูปทรง เป็นต้น มาจัดองค์ประกอบเข้าด้วยกันตามความคิด จิตนาการ หรือประสบการณ์ของผู้สร้างแต่ละคน โดยอาศัยหลักของศิลปะสร้างสรรค์ให้เกิดการประสานกลมกลืนกันอย่างเหมาะสม

หลักองค์ประกอบศิลป์ เป็นหลักเกณฑ์ที่สามารถยืดหยุ่นได้ ไม่ได้กำหนดให้เป็นกฎเกณฑ์ที่ตายตัว การจัดระเบียบภายในผลงานศิลปะสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามเหตุผล เพราะการสร้างสรรค์องค์ประกอบทางศิลปะ เป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางด้านความงามของศิลปะแต่ละสาขาโดยตรง

ขอบข่ายของศิลปะ ศิลปะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ทัศนศิลป์ (Fine Art)
2. ศิลปะประยุกต์ (Applied Art)

ทัศนศิลป์ ประกอบด้วย

- จิตรกรรม
- ประติมากรรม
- สถาปัตยกรรม
- ภาพพิมพ์
- สื่อผสม
- ศิลปะการถ่ายภาพ
- วรรณกรรม
- ดนตรีและนาฏศิลป์

ศิลปะประยุกต์ ประกอบด้วย

- พาณิชยศิลป์
- มัณฑนศิลป์
- ศิลปะหัตถกรรม
- อุตสาหกรรมศิลป์

ทัศนศิลป์

ทัศนศิลป์ คือ งานศิลปะที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อความงาม ความพอใจมากกว่าประโยชน์ใช้สอย เราอาจเรียกศิลปะสาขานี้ว่า ศิลปะบริสุทธิ์ (Pure Art) เพราะศิลปินสร้างสรรค์งานขึ้นมาจากความพึงพอใจ ความบริสุทธิ์ใจ มิได้หวังผลตอบแทนใด ๆ หรืออาจเพื่อใช้ประโยชน์บางอย่าง แต่ก็เน้นความละเอียดลออในการสร้างสรรค์ ให้วิจิตรพิสดารหรูหราเกินความจำเป็นแก่ประโยชน์ใช้สอย จึงอาจเรียกศิลปะสาขานี้ว่า “ ประณีตศิลป์ “

จิตรกรรม

จิตรกรรม (Painting) คือ การเขียนภาพลงบนวัตถุต่างๆเช่น กระดาษ ไม้อัด ผ้าใบ ผนังปูน ฯลฯ สีที่ใช้ในการเขียน เช่น สีน้ำ สีโปสเตอร์ สีฝุ่น สีชอล์ก สีน้ำมัน สีอะคริลิก ผงถ่านคาร์บอน ภาพที่เขียนก็จะมีลักษณะที่หลากหลาย

- เช่น
- ภาพคนเหมือน
 - ภาพสัตว์
 - ภาพทิวทัศน์
 - ภาพหุ่นนิ่ง
 - ภาพชีวิตประจำวัน
 - จิตรกรรมฝาผนัง
 - ภาพประกอบ ฯลฯ

ประติมากรรม

ประติมากรรม (Sculpture) หมายถึงงานศิลปกรรมที่สร้างเป็นรูปทรง 3 มิติ โดยวิธีการ แกะสลัก การปั้น การหล่อ การทุบการตี การเคาะ หรืออาจใช้หลายวิธีการร่วมกัน โดยวัสดุที่ใช้ ได้แก่ ดิน ไม้ ไม้ ไม้ หิน ปูนพลาสติก โลหะต่าง ๆ เป็นต้น งานประติมากรรมมีลักษณะเป็น 3 มิติ กล่าวคือนอกจากความกว้างและความยาวแล้ว ยังมีความหนาหรือความลึกรวมทั้งปริมาตรของรูปทรงด้วย งานประติมากรรมแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ

- ประติมากรรมนูนต่ำ

ประติมากรรมนูนต่ำ มีลักษณะเป็นเส้นร่องหรือเป็นแอ่งลึกลงไปเพียงเล็กน้อย หรือนูนจากพื้นขึ้นมาเพียงเล็กน้อยสามารถมองด้านหน้าได้เพียงด้านเดียว เช่น เหรียญ ศิลปินกรีก ฯลฯ

- ประติมากรรมนูนสูง

ประติมากรรมนูนสูง คืองานที่มีลักษณะนูนขึ้นมาจากผิวพื้นมากกว่าแบบนูนต่ำ สามารถมองเห็นด้านข้างของงานได้พอสมควรเช่น รูปแกะสลักที่ฐานอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ฯลฯ

- ประติมากรรมลอยตัว

ประติมากรรมลอยตัว เป็นงานที่มีลักษณะมองเห็นได้รอบด้าน เช่น รูปหล่อทหาร – ตำรวจที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ พระประธานในพระอุโบสถ ฯลฯ

สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรม (Architecture) หมายถึงการออกแบบก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น ที่อยู่อาศัย สาธารณสถาน ศาสนสถาน ฯลฯ โดยคำนึงถึงความสะดวกเหมาะสมกับการใช้สอย ความมั่นคงแข็งแรง ความสวยงามน่าชื่นชม ซึ่งถ้างานก่อสร้างอาคารสถานที่แห่งใดมีความวิจิตรหรือประดับประดาสวยงามเกินจุดมุ่งหมายแค่เพียงที่อยู่อาศัยหรือใช้สอยอื่น ๆ ก็มีคุณค่าในทางวิจิตรศิลป์มากยิ่งขึ้น

ภาพพิมพ์ (Print) เป็นงานที่มีลักษณะเป็น 2 มิติบนพื้นระนาบคล้ายกับงานจิตรกรรม ต่างกันก็คือภาพพิมพ์จะต้องสร้างสรรค้บนแม่พิมพ์ก่อนแล้วจึงนำไปพิมพ์บนแผ่นภาพ เช่น การพิมพ์ซิลค์สกรีน ภาพพิมพ์แกะไม้ เป็นต้น

สื่อผสม

สื่อผสม (Mix Media) เป็นงานวิจิตรศิลป์ที่ผสมผสานงานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ หรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อาจมีทั้งลักษณะ 2 มิติ และ 3 มิติ

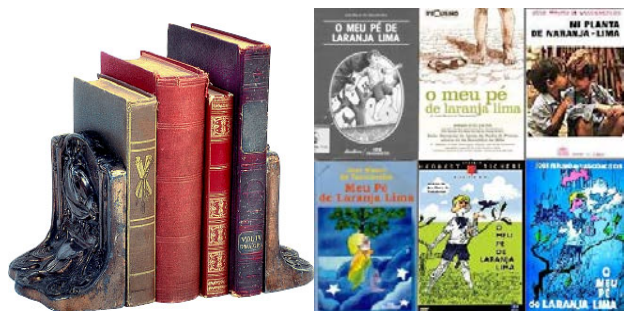
ศิลปะภาพถ่าย

การถ่ายภาพ ที่จัดอยู่ในประเภทวิจิตรศิลป์นั้นเป็นการถ่ายภาพที่ใช้เทคนิคและวิธีการที่แปลกกว่าถ่ายภาพธรรมดา เพื่อให้ได้ผลพิเศษในการถ่ายภาพ หรือเป็นการถ่ายภาพที่ทำให้ผู้ชมเกิดความคิด ความเจริญทางสติปัญญา มีผลในทางสร้างสรรค์ มิใช่ภาพอนาจารหรือภาพถ่ายโดยทั่วไป

วรรณกรรม

วรรณกรรม หมายถึงงานประพันธ์ต่าง ๆ ทั้งร้อยแก้วร้อยกรอง เป็นการแสดงออกถึงศิลปะในการใช้ภาษา โดยการเรียบเรียงถ้อยคำอย่างสละสลวยและเหมาะสม เพื่อนำถ่ายทอดความรู้ความคิดของผู้ประพันธ์ หรือเป็นการเล่าเรื่องหรือพรรณนาถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ดนตรีและนาฏศิลป์

ดนตรี หมายถึงศิลปะที่แสดงออกโดยการเรียบเรียงระดับเสียงสูงต่ำที่ใช้ความรู้สึกละเอียดและจินตนาการสร้างสรรค์ผสมผสานกันอย่างลงตัวผ่านเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความไพเราะนาฏศิลป์ เป็นการแสดงออกทางลีลาท่าทางการรำ การแสดงโดยมีจุดเพื่อความมุ่งหมายและความพอใจ

งานศิลปะประเภทจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ภาพพิมพ์ สื่อผสม และศิลปะการถ่ายภาพ เป็นศิลปะที่เรารับรู้และชื่นชมได้โดยใช้ประสาทสัมผัสทางตาด้วยการมองเห็น เราจึงเรียกรวมศิลปะทั้ง 6 ประเภทนี้ว่า ทศนศิลป์ ส่วนศิลปะประเภทวรรณกรรมและดนตรีนาฏศิลป์ เรียกว่า โสตทัศนศิลป์

ศิลปะประยุกต์

ศิลปะประยุกต์ เป็นศิลปะที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนประโยชน์ใช้สอยเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายเป็นอันดับแรก และคำนึงถึงความงามเป็นอันดับรอง มี 4 ประเภท คือ

- พาณิชยศิลป์

พาณิชยศิลป์ เป็นศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อนประโยชน์ทางการค้า ธุรกิจ การสื่อสาร เช่น ภาพโฆษณา โปสเตอร์ ประชาสัมพันธ์ ปกหนังสือ ปกซีดีเพลง การตกแต่งหน้าร้านค้า และโชว์รูม เป็นต้น

- มัณฑนศิลป์

มัณฑนศิลป์ คือศิลปะที่เกี่ยวกับการตกแต่งภายในและภายนอกอาคารหรืองานสถาปัตยกรรมให้มีความสวยงาม ควบคู่ไปกับประโยชน์ใช้สอย มัณฑนศิลป์เป็นส่วนหนึ่งของงานสถาปัตยกรรม ช่วยส่งเสริมให้งานก่อสร้างมีความสวยงาม น่าอยู่มากขึ้น เช่นการตกแต่งภายใน ได้แก่ การเลือกใช้สีเครื่องเรือนการตกแต่งภายในสำนักงาน โรงแรม ห้องประชุมสัมมนา การตกแต่งภายนอก ได้แก่ การตกแต่งสวนหย่อม สวนพักผ่อนน้ำตก น้ำพุ สนามหญ้าหน้าบ้านหรืออาคารให้มีความสวยงาม เป็นการช่วยเสริมให้งานสถาปัตยกรรมมีคุณค่าสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

- ศิลปหัตถกรรม

ศิลปหัตถกรรม เป็นศิลปะที่ทำด้วยมือ สร้างขึ้นมาเพื่อการใช้สอยหรือประกอบพิธีกรรมตามประเพณีหรือประกอบ การละเล่นพื้นบ้าน มักถูกสร้างขึ้นมามากมายไม่มากนัก ลักษณะรูปแบบมักแตกต่างกันออกไปตามแต่วัสดุที่มีในท้องถิ่น และความพอใจของผู้ทำ อาจใช้เครื่องมือบ้างแต่ก็ทำด้วยมือส่วนใหญ่ งานเหล่านี้มักพบในท้องถิ่นชนบท อาจเรียกศิลปะ ประเภทนี้ว่าศิลปะพื้นบ้านซึ่งจะพบเห็นทั้งงาน จิตรกรรม ประติมากรรม และอื่น ๆ ประกอบรวมกันอย่างเหมาะสม กลมกลืน ควรค่าแก่การศึกษาและอนุรักษ์ไว้เพราะเป็นส่วนหนึ่งของศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติด้วย

- อุตสาหกรรมศิลป์

อุตสาหกรรมศิลป์ หมายถึงผลงานที่ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ และสังคม มีทั้งคุณค่า ประโยชน์ใช้สอย และความงามควบคู่กันไป เป็นงานที่ผลิตจำนวนมาก ๆ โดยใช้เครื่องจักรเป็นตัวผลิตที่สำคัญ ผลงานที่ ออกมามีลักษณะเหมือน ๆ กันเพื่อให้พอเพียงกับความต้องการของสังคมเช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์

จุดมุ่งหมายขององค์ประกอบศิลปะ

เพื่อดึงดูดความสนใจ

ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ หรือการออกแบบใด ๆ ศิลปินหรือนักออกแบบต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อความพอใจของตนเองและผู้อื่นด้วย ฉะนั้นจึงต้องพยายามทำผลงานให้ออกมามีความน่าสนใจซึ่งต้องใช้องค์ประกอบต่าง ๆ มาจัดเข้าด้วยกัน โดยใช้หลักการเน้นหรือความเด่นเป็นสำคัญ งานที่ต้องการแสดงความเด่นหรือจุดสนใจอย่างมาก ได้แก่ ภาพโฆษณา ภาพโปสเตอร์ งานทัศนศิลป์ งานตกแต่งภายใน เป็นต้น

เพื่อแสดงความมุ่งหมาย

การนำองค์ประกอบมาจัดอย่างเหมาะสมในงานทัศนศิลป์และงานศิลปะประยุกต์เพื่อแสดงเรื่องราวหรือสื่อความหมาย เกิดจากความต้องการที่จะสื่อสารหรือแสดงความคิดเห็นของเจ้าของผลงานให้ผู้ดูได้รับรู้ ผู้ดูต้องมีความตั้งใจและใช้เวลาพอที่จะพิจารณาผลงานจนรับรู้และเข้าใจผลงานนั้น ได้ตรงตามความมุ่งหมายของเจ้าของผลงาน

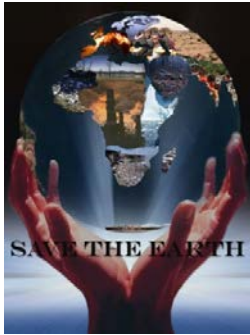
หลักการออกแบบเบื้องต้น

การออกแบบ หมายถึง งานที่ทำให้เกิดสิ่งที่กำหนดให้ถือเป็นหลักหรือเป็นแนวดำเนินการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยมีจุดมุ่งหมายด้านประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักและอาจมีจุดมุ่งหมายด้านสุนทรียภาพเพิ่มเติมเข้ามาอีกได้

ความสำคัญของการออกแบบ

การออกแบบเป็นการให้คุณค่าต่อพื้นที่ว่างและความเป็นอยู่ของมนุษย์ การออกแบบที่มีคุณค่ามิได้อยู่ที่เพียงความงามและประโยชน์ใช้สอยเท่านั้น แต่ผู้ออกแบบยังต้องตระหนักถึงผลลัพธ์

และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมในภายภาคหน้า งานออกแบบที่ดีจะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของโลกเป็นสำคัญ รวมทั้งควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในโลกอย่างมีประสิทธิภาพ คำนึงค่าเหมาะสมและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ควบคู่ไปกับการคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยและความสวยงาม งานออกแบบที่ดีจะต้องใช้งานได้มีประสิทธิภาพและมีความสวยงามสามารถตอบสนองอารมณ์ ความรู้สึกและความต้องการของมนุษย์ได้

จุดมุ่งหมายของการออกแบบ

- เพื่อสื่อสารกับผู้บริโภค
- เพื่อตอบสนองพฤติกรรมของผู้บริโภค
- เพื่อสร้างสรรค์แนวคิดใหม่

ประเภทของการออกแบบ

- การออกแบบโครงสร้าง

เป็นการออกแบบที่มีความเกี่ยวข้องกับขนาด รูปร่าง รูปทรงของวัตถุขึ้นหนึ่งคุณลักษณะที่มีความจำเป็นสำหรับงานออกแบบโครงสร้างได้แก่ ความมั่นคงแข็งแรง สัดส่วนที่ดี และความเหมาะสมของวัสดุที่นำมาใช้ในการออกแบบ

- การออกแบบตกแต่ง

เป็นการออกแบบที่มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างลายวิจิตร ซึ่งเป็นลวดลายที่ใช้ตกแต่งเป็นส่วนลายละเอียดขององค์ประกอบทางศิลปะอันงดงาม ให้กับโครงสร้างหลักที่อาจสัมผัสได้ผ่านการเลือกสรรและการวางตำแหน่งสี เส้น

และพื้นผิว การเพิ่มเติมใด ๆ ให้แก่โครงสร้าง เช่น การแกะสลัก การตกแต่งด้วยผ้าและหนัง การพันท์ การปัก เป็นต้น

การออกแบบตกแต่งสามารถแยกประเภทเป็น 4 ชนิด ได้แก่

- ประเภทธรรมชาตินิยม
- ประเภทสัญลักษณ์นิยม
- ประเภทนามธรรม
- ประเภทเรขาคณิต

การออกแบบตกแต่งประเภทธรรมชาตินิยม

เป็นการออกแบบตกแต่งซึ่งชอบแสดงสิ่งต่าง ๆ ทั่วไปในธรรมชาติ และลอกเลียนแบบธรรมชาติด้วยความสนใจและละเอียดด้วยความศรัทธาในเสน่ห์ที่ปราศจากการเสแสร้งไม่ว่าสิ่งนั้นจะแลดูน่าเกลียด น่ากลัว น่ารัก น่าขบขัน หรือสวยงามเพียงใดก็ตาม

การออกแบบตกแต่งประเภทสัญลักษณ์นิยม

เป็นการออกแบบตกแต่ง ซึ่งนิยมในรูปแบบศิลปะที่คนในชุมชนหรือคนในชาติเห็นพ้องต้องกันว่าดีงาม

การออกแบบตกแต่งประเภทนามธรรม

เป็นการออกแบบตกแต่งซึ่งไม่แสดงให้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ ตามที่ปรากฏจริง ไม่นำเสนอสิ่งที่ดูรู้ว่าเป็นอะไร และไม่แสดงลักษณะวัตถุวิสัยหรือสิ่งต่าง ๆ ที่มองเห็น

การออกแบบตกแต่งประเภทเรขาคณิต

เป็นการออกแบบตกแต่งซึ่งแสดงด้วยรูปเรขาคณิต เช่น เส้นตรง วงกลม สีเหลี่ยม เนื่องมาจากความคิดที่ว่ารูปเรขาคณิตนั้นเป็นรูปแบบสมบูรณ์มีความเป็นอมตะ มีความเป็นสากล ไม่มีวันล้าสมัย

